

Verdiskaping og sysselsetting

Verdiskaping og sysselsetting i Norge og Trøndelag

Med 90.000 arbeidsplasser og 150 milliarder kroner i omsetning er verdikjeden for mat Norges største fastlandsnæring.

Trøndelag står for 23 % av nasjonal jordbruksproduksjon, og eksporterer betydelige mengder matvarer til andre deler av landet. I 2015 var det 6 092 jordbrukseiendommer i drift i Trøndelag. Dette utgjorde 14,5 % av antall jordbruksforetak i landet. Den totale arealressursen er på 1,6 millioner dekar hvorav 1,1 millioner dekar er grasmark og 470 000 er kornarealer. Ivaretagelse av dyrka og dyrkbar mark er avgjørende for å opprettholde fylkets produksjonspotensial. Husdyrholdet er i hovedsak basert på lokale arealressurser, noe som sikrer at det meste av arealene er i drift.

Figur 1: Jordbruksproduksjonen i Trøndelag i 2018 (kilde: Trøndelag fylkeskommune)

Melk- og storfekjøtt er den bærende produksjonen målt i sysselsetting og verdiskaping. Jordbruket i Trøndelag ga i 2015 grunnlag for 14 700 sysselsatte. Dette utgjør 6,6 % av samlet sysselsetting i fylket. Skogbruket ga grunnlag for 3 800 sysselsatte som utgjør 1,7 % av samlet sysselsetting i Trøndelag. Tilsammen utgjør sysselsetting innenfor jord- og skogbruk 8,3 % av sysselsettingen i Trøndelag.

Landbruket står for både volumproduksjon av de vanligste matvarene og av nisjeproduksjon av lokalmatspesialiteter (foto: t.v. Aud D. Ramdal og t.h. Richard Hanssen)

Produksjonsinntektene er verdien av varer og tjenester som er produsert i løpet av året, inklusive offentlige tilskudd. Produksjonsinntektene for jordbruket utgjør 7,7 milliarder kroner i Trøndelag. Av dette kommer 75 % fra markedet og 25 % fra tilskudd. Trøndelag har en betydelig leverandørvirksomhet og foredlingsindustri. I nasjonalregnskapet som produseres av Statistisk sentralbyrå (SSB), er verdiskapingen eller bruttoproduktet i skogbruket 488 millioner kroner i 2015. Det foreligger imidlertid ikke detaljert statistikk som gjør det mulig å anslå disse faktorene på regionalt nivå etter at SSB sluttet å produsere totalregnskapet for skogbruket i 2012. Produksjonen i primærleddet legger grunnlaget for en stor verdiskaping videre i verdikjeden.

Dyretransport og klauvskjæring er arbeidsplasser i direkte tilknytning til jordbruket (begge foto: Hans Martin Undselli Halvorsen)

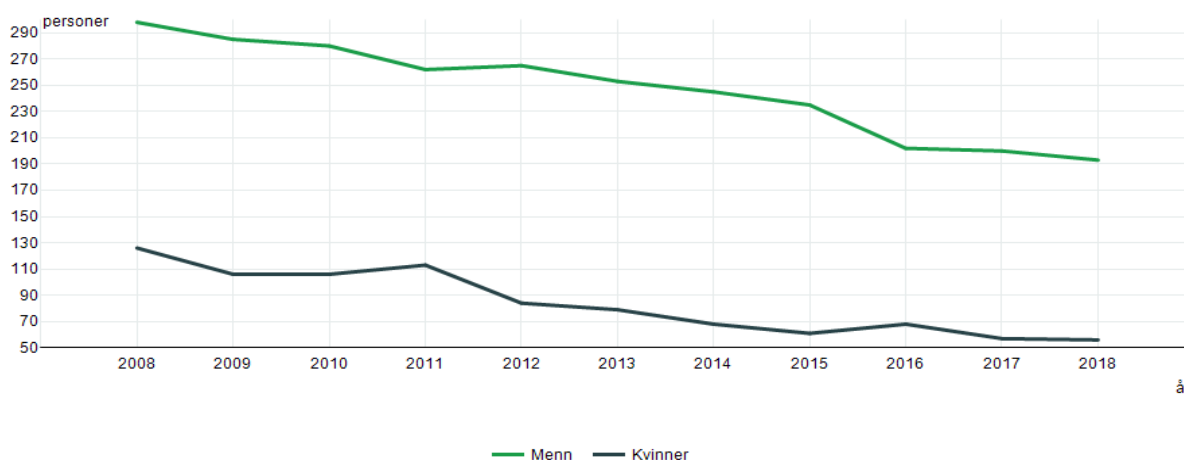
Ved bruk av sysselsettingsmultiplikatorer kan vi finne ringvirkningene fra jord- og skogbruket. Disse viser hvor mange arbeidsplasser i tilknytning til næringa en sysselsatt i landbruket skaper i Trøndelag. Innen jordbruket brukes det en multiplikator på 2,5, dvs. 1,5 arbeidsplasser i tillegg til arbeidsplassen i primærleddet. Innen skogbruket er multiplikatoren 6,2, det vil si at det skapes 5,2 arbeidsplasser i tillegg til arbeidsplassen i primærleddet (NIBIO rapport nr. 154 *Kunnskapsgrunnlaget for trøndersk landbruk*).

Verdiskaping og sysselsetting i Indre Fosen

Landbruket er en stor og viktig næring i Indre Fosen kommune, med stor betydning for sysselsetting, både på primærleddet, på sekundærleddet med foredling og på tertiærleddet med service og handel. Kommunen er fjerde størst på melk og sjette størst på jordbruk i Trøndelag målt i verdiskaping.

I 2018 var det 268 personer i Indre fosen kommune som hadde jordbruk, skogbruk og tilhørende tjenester som hovednæring (SSB). 208 av disse var menn og 60 kvinner. Grafen under viser utviklingen i antall sysselsatte med jordbruk som hovednæring fra 2008 til 2018. Mens det for jordbruk har vært en jevn nedgang, har skogbruk hatt stabil sysselsetting i samme periode.

08536: Sysselsatte per 4. kvartal, etter kjønn og år. Indre Fosen, Jordbruk og tilhørende tjenester, jakt, Sysselsatte personer etter bosted.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2: Sysselsatte med jordbruk og tilhørende tjenester som hovednæring bosatt i Indre Fosen kommune (Kilde:SSB).

Tabellen nedenfor viser sysselsettingsberegninger for 2015 for Indre Fosen kommune. Det anslås samlet 1 010 landbruksrelaterte sysselsatte i Trøndelag basert på de 342 som er sysselsatt i primærleddet. De store foredlingsbedriftene av landbruksprodukter ligger med unntak av Fiskå mølle i andre kommuner og gir derfor positive ringvirkninger for sysselsetting i mange andre kommuner i Trøndelag. Dette er for eksempel anlegg for foredling av melk og kjøtt som meieri og slakteri. Mange av de sysselsatte utom primærleddet vil derfor ikke være bosatt i Indre Fosen. For Indre Fosen kommune sin del kan

det nevnes arbeidsplasser relatert til landbruket som for eksempel innen tungtransport, Norsk landbruksrådgivning, maskinforhandlere, snekkere, butikk, avløsere og regnskapskontor.

Næring	Antall sysselsatte i primærleddet	Sysselsettingsmultiplikator	Sum sysselsatte relatert jord og skog	Sum sysselsatte utom primærleddet
Jordbruk	300	2,5	750	450
Skogbruk	42	6,2	260	218

Tabell 1: Sysselsettingsvirkninger (enkelpersoner fordelt på hovednæring) av landbruket i Indre Fosen (Kilde: NIBIO)

I årsverksberegningene for jordbruket i Indre Fosen for 2015 var det 114 årsverk i Leksvik og 203 årsverk i Rissa. Bruttoproduktet per årsverk i Leksvik var beregnet til 437.000,- kroner og i Rissa til 468.000,- kroner i Nibio sin rapport *Kunnskapsgrunnlag for trøndersk landbruk* fra 2017. Ett årsverk i jordbruket er beregnet til 1.845 timer.

Tabellen under viser verdiskapingstall for bruttoproduktet i jordbruk, skogbruk og tilleggsnæring. Bruttoproduktet er lik verdien av produserte varer og tjenester minus vareinnsats.

	Indre Fosen
Verdiskapning bruttoprodukt i jordbruket	145 millioner kroner
Verdiskapning bruttoprodukt i skogbruket	11,6 millioner kroner
Verdiskapning i landbruksbasert tilleggsnæring	15,8 millioner kroner
Verdiskapning i jord, skog og tilleggsnæring	172,4 millioner kroner
Andel sysselsatte*	14 % Rissa og 11 % Leksvik (2015-tall)

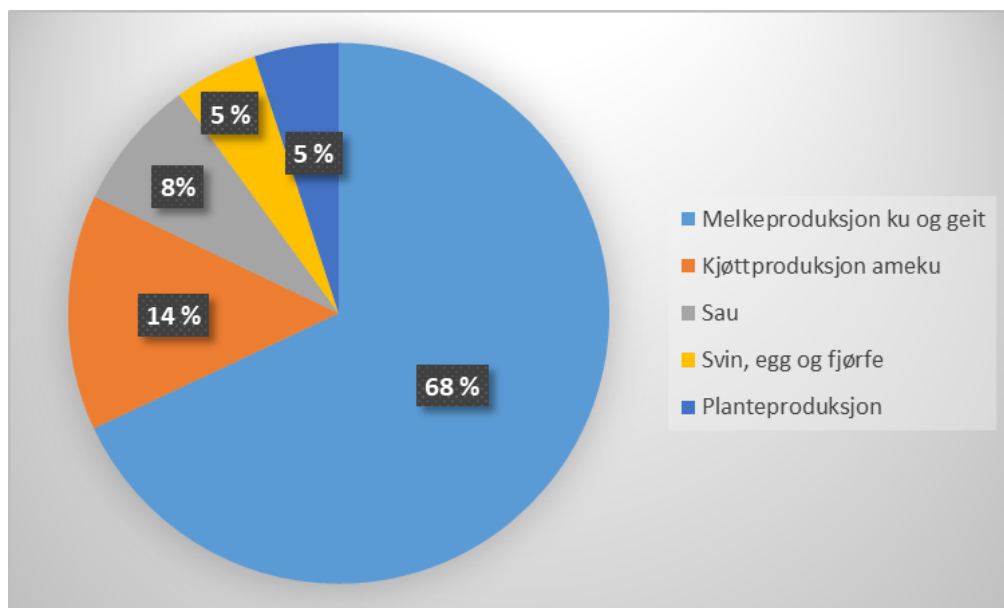
Tabell 2: Tallene viser bruttoprodukt inkludert tilskudd (Kilde: NIBIO)

*andel av sysselsatte i all landbruksbasert virksomhet av totalt sysselsatte i kommunen

Tine SA har 5.200 ansatte; fra tankbilsjåfører til produktutviklere. Det avvirkes over 800 000 m³ industrivirke for salg som skal fraktes til industrien, videreføres og fraktes ut til kunden (begge foto: Aud D. Ramdal)

Verdiskapinga innen melke- og kjøttproduksjonen på storfe er desidert størst og utgjør 2/3 av verdiskapinga i jordbruket. Melkeproduksjonen er bærebjelken i landbruket i kommunen. Det er kun Steinkjer, Orkland og Levanger kommune som er større på melk enn Indre Fosen i Trøndelag. På verdiskaping i jordbruket totalt er Indre Fosen sjette størst i Trøndelag. Her er også Verdal og Frosta større.

Figur 3: Verdiskaping fra ulike jordbruksproduksjoner i Indre Fosen, i prosentvis fordeling (Kilde: NIBIO)